

ЈУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

ПОВРЕМЕНИ СПИС

ЗА СЛОВЕНСКУ ФИЛОЛОГИЈУ И ЛИНГВИСТИКУ

(Сезона 1933-34)

ИЗДАЈЕ

А. БЕЛИЋ

УРЕЂУЈУ

А. БЕЛИЋ, СТ. М. КУЉБАКИН, СТ. ИВШИЋ и ФР. РАМОВШ

КЊИГА XIII

ШТАМПА ДРЖАВНЕ ШТАМПАРИЈЕ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД, 1933-4

Kratak pregled rada na proučavanju poljskog jezika

(predavanje na Kolarčevu univerzitetu održano 7-XI-1933)

„Necessitas est mater studiorum“ — ova se latinska poslovice vrlo dobro potvrđuje kad pogledamo na istoriju ispitivanja poljskog jezika. To proučavanje u prvoj fazi postakla je praktična potreba. Prve primedbe koje se tiču gramatičke strukture poljskoga jezika nalaze se u radovima koji su imali za svrhu ili praktično reformiranje poljskoga pravopisa ili olakšavanje strancima poznavanja poljskog jezika. Najstarija rasprava o poljskom pravopisu, koju je napisao g. 1440 Jakov Parkošević (Jacobus Parcossii de Żorawice), magister i rektor krakovske Jagelonske akademije, daje nam prvi pregled poljskih glasova, vrlo važan za istoriju njihova razvitka. Drugi pokušaji za reformu pravopisa, kao Stanislava Zaborovskog „Orthographia seu modus bene scribendi et legendi polonicum idioma“ (1513—8) i St. Muržinovskoga „Orthographia polska“ (prva poljski pisana, g. 1550) pružaju nam vrlo dragoceni materijal za poznavanje izgovora poljskih glasova u to vreme. Prvi pokušaj gramatičke klasifikacije poljskih oblika nalazimo u gramatikama latinskog jezika za Poljake, kojih je nekoliko izašlo na svet već u XVI veku (najstarija od njih pod nazivom „Grammatices rudimenta seu octo partium orationis examen. Cum forma seu modo verba exponendi“ izdana je u Krakovu 1523 g.), ali se poljski materijal navodi u njima samo uzgred kao objašnjenje latinskih gramatičkih pojava. Sistematsko obrađivanje poljskih oblika počinje tek u drugoj polovini XVI veka, kad su se pojavile prve poljske gramatike namenjene strancima, kojih je u to vreme bilo mnogo u Poljskoj. Prvu od njih napisao je Francuz, čije je ime poznato u latinskoj formi: Petrus Storius, a u poljskoj — Piotr Stojenski. On je kao politički izbeglica boravio na dvoru kralja Sigmunda Avgusta i izdao je u Krakovu g. 1568 knjigu „Polonicae gramma-

tices institutio in eorum gratiam qui eius linguae elegantiam cito et facile addiscere cupiunt“ (Osnovi poljske gramatike za one koji hoće da brzo i lako nauče njene tančine). Njegove primedbe koje se tiču izgovora i upotrebljavanja pojedinih oblika u tadašnjem poljskom jeziku pružaju mnogo građe za poznavanje strukture jezika obrazovanih slojeva u XVI veku. Isto tako vrlo je interesantna poljska gramatika za Nemce koju je izdao prvi put gdanski građanin Nikola Volkmar g. 1594 i koja je imala nekoliko izdanja još i u XVII veku. U isto vreme počeli su se javljati i praktični priručnici za razgovor na poljskom jeziku, t. zv. *Formulae colloquiorum, Orantiunculae variae* i sl. pa i praktični rečnici, uređeni po azbučnom ili stvarnom redu, t. zv. „*Granarii*“, „*Brevilogi*“ ili „*Mammotrepti*.“ Ali prvo je delo od trajne vrednosti za nauku bilo veliki rečnik poljsko-latinsko-grčki koji je 1621 g. izdao učeni isusovac O. Grigorije Knapski (*Gregorius Cnapius*) pod nazivom „*Thesaurus polono-latino-graecus seu promtuarium linguae latinae et graecae in tres tomos divisum, Polonorum, Roxolanorum, Sclavonum Boemorum in usum accomodatū*“. On ima i danas vrednosti zbog toga što je pisac vrlo savesno sakupio obilan materijal iz dela stare poljske književnosti i iz živog razgovornog jezika. Isto je tako iskoristio živi razgovorni jezik Francuz Franja Mesgnien ili Meninski, koji je g. 1649 izdao u Gdansku malu ali lepo izrađenu poljsku gramatiku: „*Grammatica seu institutio Polonicae linguae, in qua etymologia constructio et reliquae partes omnes exacte tractantur*“, koja je bila namenjena strancima: „*in usum exterorum*“. U isto vreme su izdavani na nemačkom pisani udžbenici za učenje poljskog jezika, kao: izdana u Breslavi (Wrocław) g. 1669, najveća među knjigama ove vrste, gramatika Matije Guthaltera-Dobrackoga („*Polnische teutsch erklärte Sprachkunst*“, koja se odlikovala od svih drugih tim što je pisac potkrepljivao svoja pravila primerima iz najboljih poljskih pisaca kao što su Kohanovski, Tvardovski, Opalinski) i služio se pri tome rečnikom Knapskoga. — Prva poljska gramatika koja je pisana za Poljake, naročito za poljsku mladež, izašla je u Lavovu 1770 g.: „*Początki nauk dla narodowej młodzieży, to jest gramatyka języka polskiego*“ od Valenta Šilarskoga, ali, na žalost, nije bila od veće vrednosti. Malo docnije počela se redovno učiti poljska gramatika u javnim školama, koje je organizovala u poslednjoj četvrti XVIII veka „*Komisja edukacji narodowej*“, koja je bila — može se reći — prvo ministarstvo narodne prosvete u Evropi uopšte. Plan kao i priručnike za učenje poljske gramatike izradio je O. Onufrije Kopčinjski. Njegova je „*Gramatyka narodowa*“, izdana u nekoliko svezaka

za pojedine razrede osnovnih i srednjih škola, bila snabdevena dodacima („Przypisy“) didaktičkog i teoriskog sadržaja, koji su dugo bili osnova nauke o poljskom jeziku ne samo u školama nego i pogledima na jezik kod obrazodovanih krugova. Na žalost, teorija Kopčinskoga nije bila osnovana na tačnom poznavanju jezičkih pojava, nego je bila jedna zbirka racionalističkih pogleda na jezik, po kojima se glavna svrha gramatike sastoji u tome da reguliše jezik, da mu da pravila, da bi jasnije i tačnije izražavao ljudsko mišljenje. Tako je racionalističko shvatanje jezičkih pitanja bilo u potpunom skladu sa duhom toga vremena i postalo je za dve naredne generacije kao dogma, koja je sputavala slobodno ispitivanje jezika i u izvesnoj meri smetala razvoju književnoga jezika. Ali s druge strane priručnici Kopčinskoga doprineli su vrlo mnogo poznavanju strukture jezika i buđenju ljubavi prema njemu u širokim krugovima naroda. Uticaj njegov u ovom pravcu osećao se naročito posle gubitka samostalnosti poljske države, kad su gotovo svi obrazovani Poljaci počeli da shvataju da je „maternji jezik i u najnepovoljnijim prilikama jedino sredstvo za čuvanje i učvršćivanje narodne svesti.“ Zato i u prvoj četvrtini XIX veka ne prestaje rad na podizanju i usavršavanju književnog jezika, a pored toga radi se marljivo i na ispitivanju jezika i skupljanju rečničkog materijala. Glavni centar ovog rada postalo je u Varšavi „Društvo prijatelja nauka“ (Królewskie towarzystwo przyjaciół nauk), a od naučnih radnika toga vremena ističu se naročito dvojica: Samuel Bogomil Linde i general Josip Mrozinjski. Prvi je skupio u toku nekoliko desetina godina izvanredno obilan leksički materijal iz svih poljskih pisaca počevši od Jana Kohanovskog i priredio je na toj osnovi najveći rečnik poljskoga jezika, koji je prvi put izdao g. 1806—14 (drugo izdanje izašlo je u g. 1815—18 u Lavovu, troškom Narodnog instituta im. Osljinskih, pod redakcijom A. Bjelovskoga). Iako danas već imamo i noviji veliki rečnik poljskoga jezika, t. zv. Varšavski rečnik od J. Karloviča, Njeczvjedskoga, Krulja i Krinjskoga rečnik Linde-ov — ostaje još uvek kao neophodan priručnik za svakoga ko se bavi poljskom filologijom. U oblasti poznavanja gramatičke strukture jezika najvažniji su u to vreme radovi generala Josifa Mrozinjskoga, koji je g. 1822 izdao „Pierwsze zasady gramatyki języka polskiego“ (Prve osnove gramatike poljskoga jezika), knjigu koja se razlikuje od knjige Kopčinskoga i njegovih poslednika pre svega neposrednim posmatranjem jezičkih pojava i samostalnim shvatanjem njihove prirode, bez ikakvih racionalističkih predrasuda.

Njegove primedbe o izgovoru poljskih glasova daju nam pravo da ga smatramo za prvoga fonetičara u poljskoj nauci. U isto vreme kad u Varšavi rade Linde, Mrozinjski i dr., u Krakovu se bavi poljskom filologijom jedan od najmarljivijih radnika na ovom polju — Ježi Samuel Bantke. On je prvi metodički ispitivao najstarije poljske štampane knjige (De primis Cracoviae incunabulis 1812, *Historya drukarń w Polsce iw W. Księztwie Litewskiem*, 1815—6), pri čemu je dodirnuo više puta i jezičke probleme. Osim toga napisao je na nemačkom jeziku jednu od najboljih poljskih gramatika prve polovine XIX veka: „*Polnische Grammatik für Deutsche*“ (1808, II izd. 1818, III izd. 1824), u kojoj se vidi uticaj radova Josifa Dobrovskoga, patrijarha slovenske filologije. Bantke je dakle prvi od poljskih filologa koji je imao veze sa savremenom naukom u inostranstvu i prvi koji je hteo da primeni njene rezultate na proučavanje poljskog jezika. Ove su veze sa stranim naučnicima, pre svega sa Dobrovskim i učenim Slovencem J. Kopitarom, dale Bantke-u mogućnost da prvi objavi u Poljskoj o nalasku jednoga od najstarijih spomenika poljskog jezika i književnosti u spisu: „*De psalterio Davidico trilingui, latine, germanice et polonice codice manuscripto*“ (1827). Ovaj je psaltir našao u manastiru St. Florianu u Gornjoj Austriji bibliotekar P. Hmel, a izdao ga je prvi put 1834 g. gr. Dunin-Borkovski uz saradnju čuvenoga slaviste Kopitara. Kritičko izdanje toga spomenika priredio je g. 1883 prof. V. Nering i od toga vremena on služi kao jedan od najvažnijih izvora za poznavanje srednjevekovnog poljskog jezika, poznat u nauci pod nazivom *Psaltir florijanski*. Sada se rukopis nalazi u Narodnoj biblioteci u Varšavi. Pored Bantke-a valja spomenuti i radove Celestina Mruge ili Mrongoviusa, koji je — iako rodom Poljak, Kašub — bio pastor u Gdanjsku i napisao tamo Rečnik nemačko-poljski i poljsko-nemački (*Dokładny słownik polsko-niemiecki krytycznie wypracowany. Ausführliches Polnisch-deutsches Wörterbuch kritisch bearbeitet von Christian Colectin Mrongovius. Gdańsk-Danzig 1835-7*) i gramatiku poljskoga jezika za Nemce (*Ausführliche Grammatik der polnischen Sprache. Danzig 1837*). Sledeće pokolenje poljskih lingvista, obrazovano na zapadnoevropskim uzorima, radilo je već više u naučnom pravcu, iako nije u isto vreme zanemarivalo i praktičnoškolske svrhe. Ovamo idu najbolji radovi na proučavanju poljskog jezika Hipolita Cegjelskoga (*De negatione*, Berlin 1840, *O słowie polskiem* 1841 i II izd. 1852), J. Pšiborovskoga, profesora Glavne škole u Varšavi (*Vetustissima adjectivorum linguae polonicae deklinatio, monumentis ineditis illustrata*, Poznań

1861) i Henrika Suheckoga, prvoga profesora slovenske filologije na Krakovskom univerzitetu (Przełąd form gramatycznych języka staropolskiego 1858, Zagadnienia z zakresu języka polskiego 1871, Zwięzła gramatyka polska do użytku szkolnego V. izd. 1873). U radovima Suheckoga vidi se već jasno uticaj uporedno-lingvističke metode, koju je na slovenske jezike primenio Fr. Miklošič. Uticaj Miklošičeva sistema vidi se još izrazitije u radovima Antonija Maleckoga, profesora poljskog jezika i književnosti na Lavovskom univerzitetu, čiji su gramatički spisi (Gramatyka języka polskiego. większa, Lwów 1863 i gramatika poljska za srednje škole) bili osnova gramatičkog obrazovanja poljske inteligencije skoro do svršetka XIX veka (a u školama u Galiciji upotrebljavala se njegova gramatika, sasvim već zastarela, sve do početka svetskoga rata). Nema sumnje da je ovo doba od 1850—1870 g. učinilo mnogo za proučavanje poljskog jezika i njegove istorije. Ali tek godina 1877 znači prekretnicu u razvoju poljske lingvistike. Te je godine dobio katedru slovenske filologije i poljskog jezika na Krakovskom univerzitetu g. L. Maljinovski, jedan od najvažnijih poljskih filologa i lingvista, koji je prvi stvorio pravu poljsku lingvističku školu. U svome naučnom radu Maljinovski je obratio pažnju ne samo na istoriju jezika (mnogobrojna njegova izdanja starih poljskih spomenika), nego i na narodne dijalekte. Njegova lajpciška disertacija „Ueber die Oppelnsche Mundart in Oberschlesien. Leipzig 1873, pravi je početak poljske dijalektologije. Najveća je zasluga Maljinovskoga u tome što je uspeo da sakupi oko svoje katedre znatan broj mladih ljudi, koje je uputio u naučni rad i osigurao je na taj način budući razvoj poljske lingvistike. Iz škole Maljinovskoga izašao je znatan broj dobro spremljenih naučnih radnika od kojih su se jedni bavili ispitivanjima istorije jezika i njegovih spomenika, većina pak dijalektologijom. U ovaj broj spadaju Jan Hanuš, Roman Zavinlinjski, Vladislav Kosinjski, Šimon Matušak, Stanislav Dobžicki i, naročito, Kazimir Njič, koji je docnije postao osnivač moderne poljske dijalektologije.¹⁾ U isto vreme kad i Maljinovski delao je na katedri slovenske filologije na Lavovskom univerzitetu Antonije Kalina, vrlo darovit naučnik, koji je osim mnogih monografskih radova prvi pokušao da izradi istorisku gramatiku poljskoga jezika, koja je izašla u Lavovu 1883 g. pod nazivom „Historia języka polskiego. T. I. Formy gramatyczne do k. w. XVIII“. Na žalost

¹⁾ Kao organ svoje lingvističke škole počeo je Malinovski izdavati 1880 g. prvi poljski lingvistički časopis „Sprawozdania komisji językowej“ Ak. Um., od kojega je izašlo do g. 1894 pet svezaka.

autor nije uspeo da dovrši to delo. U Varšavi gde je ruska vlada posle ustanka 1863 g. zatvorila sve poljske javne škole, a isto tako i „Glavnu školu“ promenila u ruski univerzitet, poljski naučni rad nije prestao da se razvija sada materijalnom pomoću privatnih lica. Glavni mu je centar postala u to vreme „Kasa pomocy dla osób pracujących na polu naukowem“ koju je osnovao bivši rektor varšavske Glavne škole d-r Josip Mjanovski. Troškom toga Instituta počeli su varšavski filolozi Jan Karlovič i Adam A. Krinjski izdavati g. 1885 poznati časopis „Prace filologiczne“, koji je pored krakovskih „Sprawozdania Komisji językowej“ postao glavni organ poljskih lingvističkih i filoloških ispitivanja. Ovaj časopis izlazi još i danas.

Izvan Poljske radili su u to vreme tri odlična poljska naučnika — lingviste — filologa profesor Breslavskog univerziteta: Vladislav Nering, vrlo zaslužni izdavač starih poljskih spomenika, kao što je Florijanski psaltir i Gnjeznenske propovedi, i odličan ispitivač staropoljskog jezika i književnosti (Ueber den Einfluss der alttchechischen Sprache und Literatur auf die altpolnische), koji je svojim radom „Alt-polnische Sprachdenkmaeler“ (Berlin 1880) udario čvrst temelj daljim ispitivanjima staropoljskih književnih i jezičkih spomenika. Aleksandar Brikner, profesor Berlinskog univerziteta, najdarovitiji od svih poljskih filologa, koji je za ispitivanje spomenika poljske srednjevekovne književnosti i jezika učinio više nego svi drugi zajedno. Njegovoj genijalnoj intuiciji ima da zahvali poljska nauka što je nađen i izdan najstariji spomenik poljskog jezika XIII—XIV veka, čuvene „Svetokriške propovedi“; on je i autor jedine Istorije poljskoga jezika, ma da i ovo delo nije u svakom pogledu uspelo zbog toga što su u doba njegova publikovanja 1906 g. Briknerovi lingvistički pogledi bili već znatno zastareli. Treći je u tome nizu bio Jan Boduen de Kurtenl, jedan od najistaknutijih evropskih lingvista, koji je većinu svoga života proveo kao profesor na ruskim univerzitetima, najviše u Kazanu i Petrogradu i tek posle kao penzionisani kazanski profesor došao je u Krakov, gde je posle smrti Maljinovskoga samo tri godine predavao slovensku i indoevropsku uporednu gramatiku. Njegov iako kratak rad u Krakovu, imao je odlučan značaj za dalji razvitak poljske lingvistike. Boduen je okupio oko sebe ne samo bivše đake Maljinovskoga, nego je uspeo da nađe nove darovite privrženike za svoju nauku i stvorio je od njih novu (drugu) poljsku lingvističku školu, koja se razlikovala od škole Maljinovskoga dubljim psihološkim shvatanjem jezičkih pojava i boljim razumevanjem istoriskog razvoja jezika. Iako je Boduen

de Kurtene kratko vreme radio u Krakovu i već se g. 1900 vratio u Petrograd, krakovska lingvistička škola nije posrnula, jer je našla novoga vođu u licu profesora Jana Rozvadovskoga, koji je 1902 g. dobio katedru uporedne indoevropske gramatike, pa je posle odlaska Bauduena nekoliko godina predavao i staroslovenski i poljsku istorisku gramatiku. Učenik nemačke, lajpciške, francuske lingvističke škole, uneo je Rozvadovski u poljsku lingvistiku ne samo duboki filozofski pogled na jezičke pojave, nego isto tako i jasno razumevanje istoriskoga razvoja jezika i njegovih odnosa prema drugim srodnim jezicima. Glavna njegova dela: Wortbildung und Wortbedeutung (1904), Historyczna fonetyka języka polskiego (1915, 1923), Stosunek języka polskiego do innych słowiańskich (1915), osim radova iz oblasti indoevropskih gramatičkih i istoriskih pitanja, najbolje pokazuju njegov naučni interes i metode. Kad je g. 1902 pored Rozvadovskoga počeo predavanja poljske istoriske gramatike bivši učenik Petrog. univer. prof. Jan Los, a nekoliko godina pre svetskoga rata još i neumorni ispitivač narodnih govora prof. Kazimir Njič, krakovska je lingvistička škola dobila najpuniji izraz svojih naučnih mogućnosti. Prof. Los je radio uglavnome na istoriskoj gramatici poljskoga jezika, koja pre njegova dolaska u Krakov gotovo nije ni postojala osim nekoliko radova metodološki od male vrednosti, sem toga više nego 25 godina je sakupljao materijal za staropoljski rečnik. Ali, na žalost, nije uspeo da završi nijedno od tih dela: od njegove istoriske gramatike izašle su samo tri sveske, četvrta, koja je trebalo da pretstavi poljsku sintaksu, dovršen je posle smrti autora (1928); isto tako Staropoljski rečnik mora da se dovrši po njegovu planu. Prof. Kazimir Njič, koji je počeo svoj naučni rad još kao đak L. Maljinovskoga u oblasti istorije jezika a posle promenio uticajem Boduena i Rozvadovskoga domenu svojega naučnog interesa i odao se ispitivanju poljskih narodnih dijalekata postigao je za nekoliko godina izvanredno važne rezultate, jer je uspeo da posle nekoliko monografskih radova pretstavi celokupnu strukturu poljskih dijalekata (Próba ugrupowania gwar polskich 1912, Dialekty polskie 1915, 1923). Neumorna marljivost i energija, kao i neobičan didaktički talenat učinili su najviše da krakovska lingvistička škola još pre svetskoga rata vaspita znatan niz mladih naučnih radnika, koji su, 1919 g. u vreme osnivanja tri nova poljska univerziteta, u Varšavi, Poznanju i Vilnu, bili spremni da zauzmu nove lingvističke katedre na tim univerzitetima. I danas je još većina poljskih profesora i docenata za poljski jezik, slovensku i indoevropsku lingvistiku neposredno

izašla iz krakovske lingvističke škole. Ovamo idu: u Krakovu (sem prof. Rozvadovskoga i Njiča) Vaš predavač i docenti Klemensjevič, Malecki i Milevski; u Lavovu: prof. Gertner i Tašicki; u Poznanju: prof. Rudnicki i Klih; u Vilnu: prof. Otrempski i Hominjski. Pored njih rade na katedrama poljske slovenske ili indoevropske lingvistike još nekoliko bivših predratnih učenika stranih univerziteta, kako nemačkih, tako i francuskih ili ruskih: prof. Slonjski, Šober u Varšavi, Ulašin u Poznanju, Košmider u Vilnu, a isto tako i dva mlada, vrlo istaknuta naučnika, koji su dobili svoje lingvističko obrazovanje tek posle rata u drugim poljskim nekrakovskim centrima: prof. Kuri-
lovič u Lavovu i Doroševski u Varšavi. Ako sem toga uzmemo u obzir da pored profesora i docenata ima još u Poljskoj znatan broj mladih, ali već poznatih u naučnoj literaturi lingvista koji rade pre svega u oblasti poljskog i drugih slovenskih jezika (kao što su dr. S. Stiber, V. Kuraškjevič, A. Obrempska-Jablonjska, H. Esterajher, St. Rospond, u Krakovu, St. Jodlovski, J. Hejđanka-Pilatova u Lavovu, A. Tomaševski i B. Moronj u Poznanju, H. Sviderska-Konečna u Varšavi, H. Jablonjska-Turska u Vilnu), može se sa punim pouzdanjem gledati na budući razvoj poljske delatnosti u oblasti ispitivanja poljskoga jezika u vezi sa drugim slovenskim jezicima.

Što se tiče pravca i metoda sadašnjih ispitivanja poljskog jezika treba podvući da nikad još nisu oni bili tako svestrani i raznoliki kao što su danas u obnovljenoj poljskoj državi. Sinteza rezultata u oblasti ispitivanja poljskoga jezika, postignutih u poljskoj lingvistici pre rata, nalazi se u drugoj i trećoj svesci „Enciklopedije Poljske akademije nauka“, koje su izašle za vreme svetskoga rata g. 1915 i sadrže članke: o odnosu poljskoga jezika prema drugim slovenskim jezicima J. Rozvadovskoga, o izvorima za istoriju poljskoga jezika od A. Briknera, opisnu fonetiku poljsku T. Benji-a, istorisku fonetiku J. Rozvadovskoga, tematologiju H. Ulašina, Morfologiju i sintaksu J. Losa i dijalektologiju K. Njiča. Iako su mnogi od tih članaka iz osnova prerađeni, 1923 g. u drugom izdanju te knjige pod nazivom Gramatyka polska wyd. Polskiej akademiji umiejętności), ipak je i ta sinteza danas već u mnogom zastarela: tako brzo napreduju ispitivanja u svim oblastima poljskoga jezika. Glavno mesto zauzimaju među njima ispitivanja dijalektološka, koja vrši prof. Njič uz saradnju vrlo darovitih mladih ispitivača doc. M. Maleckoga, dr. S. Stibera, A. Tomaševskoga i dr. Glavni je organ ovih ispitivanja dijalektološko-etnološki časopis „Lud slowiański“, koji izlazi u Krakovu pod redakcijom K. Njiča i prof. etnografije Krak. univerziteta K. Mo-

šinjskoga. Pored toga monografički radovi posvećeni pojedinim osobinama poljskih dijalekata obavljaju se posebno u seriji „Monografje polskich cech gwarowych“, koji izdaje Poljska akademija nauka. Ispitivanja u oblasti istoriske gramatike i istorije poljskog jezika malo su zastala posle smrti prof. Losa. Ali ipak ima i u toj oblasti u poslednjim godinama nekoliko značajnih radova V. Tašickoga, Esterajhera, Z. Klemensjeviča, H. Gertnera V. Kuraškjeviča i jednoga od istaknutih stranih slavista, docenta finskoga universiteta u Helsinki, Eino Njeminena. Dva poslednja ispitivača, Kuraškjevič i Njeminen, bave se vrlo zanimljivim pitanjima istoriske dijalektologije, koja se vezuju s jedne strane sa dosadašnjim dijalektološkim problemima, s druge pak strane imaju veliki značaj za istoriju poljskoga književnog jezika. Odnose i veze poljskoga jezika sa drugim slovenskim jezicima, osobito sa govorima starih zapadno-leških plemena koja su u srednjem veku naseljavala zemlje između Visle, K. Labe i Baltičkog Mora ispituju, osim prof. M. Rudnickoga, mene, moji bivši učenici doc. T. Milevski, dr. J. Hejđanka-Pilatova, V. Kuraškjevič, B. Moronj. Specijalni organ za ta je ispitivanja časopis „Slavia occidentalis“, koji izdaje u Poznanju Institut za zapadno-slovenska pitanja pri poznanjskom univerzitetu pod redakcijom M. Rudnickoga. Pitanja o odnosu poljskog jezika prema maloruskom i o uzajamnim uticajima između ta dva jezika nalaze mesto u radovima prof. maloruske filologije u Lavovskom univerzitetu J. Janova, a pored njega i u delima prof. J. Zilinjskog u Krakovu i dr. Kuraškjeviča. Opisno ispitivanje strukture današnjega jezika obrazovanih slojeva predstavlja glavni predmet naučnog rada prof. S. Šobera i H. Gertnera, a pored njih i K. Njiča, J. Rozvadovskog i grupe mladih lingvista okupljenih oko popularno-naučnoga časopisa „Język polski“, koji izlazi u Krakovu pod redakcijom K. Njiča kao organ Društva prijatelja poljskoga jezika (Towarzystwo miłośników języka polskiego). — Nemamo vremena da se upuštamo u pojedinosti ispitivanja poljskog jezika za poslednjih nekoliko godina. Ali se ipak nadam da i ovo što sam izneo pokazuje jasno da se ta ispitivanja razvijaju sasvim povoljno i da imaju nesumnjivo pred sobom lepu budućnost.

Tadeuš Ler Splavinjski